

กลวิธีการแสดงบทบาทวีรสการพราหมณ์
กรณีศึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุลชาติ อรัณยะนาค
THE ACTING TECHNIQUES EMPLOYED IN THE ROLE OF
VASSAKARA BRAHMIN : A CASE STUDY OF ASSISTANT
PROFESSOR DR. JULACHART ARANYANAK

จिरายุส เผือดผุด *

JIRAYUS PUATPUT

(Received: January 3, 2025; Revised: June 30, 2025; November 26, 2025)

บทคัดย่อ

การศึกษากลวิธีการแสดงบทบาทวีรสการพราหมณ์ กรณีศึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุลชาติ อรัณยะนาค มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา 2 ประการ ได้แก่ 1) ศึกษาความเป็นมาและบทบาทของวีรสการพราหมณ์ในละครเรื่องสามัคคีเภท และ 2) ศึกษากลวิธีการแสดงบทบาทวีรสการพราหมณ์ ของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุลชาติ อรัณยะนาค โดยการศึกษาในครั้งนี้ ได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก เอกสาร การสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์รูปแบบการแสดงในบทบาทวีรสการพราหมณ์ ของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุลชาติ อรัณยะนาค จากวีดิทัศน์การแสดงละครพูดสลัปลำ เรื่อง สามัคคีเภทของวิทยาลัยนาฏศิลป์ ใน พ.ศ. 2566 พบว่า วีรสการพราหมณ์ เป็นตัวละครเอกในการดำเนินเรื่องของละครพูดสลัปลำ เรื่อง สามัคคีเภท โดยมีบทบาทและหน้าที่ต่อการปกครองบ้านเมือง 3 ลักษณะ คือ 1) เป็นที่ปรึกษาราชกิจทั่วไปให้กับพระเจ้าอชาตศัตรู เมื่อครั้งอยู่แคว้นมคธ 2) เป็นผู้พิจารณาพิพากษาคดีให้กับกษัตริย์ลิจฉวีในแคว้นวัชชี และ 3) เป็นครูผู้ให้ศิลปวิทยาทานแก่ราชกุมารของเหล่ากษัตริย์ลิจฉวีในแคว้นวัชชี ซึ่งจากบทบาทหน้าที่ทำให้แสดงมุมมองที่มีต่อตัวละครวีรสการพราหมณ์ได้ 2 ด้าน คือ ด้านบวก พบว่า วีรสการพราหมณ์เป็นผู้ที่มีความจงรักภักดีต่อชาติบ้านเมือง เสียสละความสุขส่วนตน มีสติ รอบคอบ รู้จักรักษาความลับ และอดทนต่อสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้งานบรรลุตามวัตถุประสงค์ และด้านลบ พบว่า วีรสการพราหมณ์เป็นผู้ขาดจรรยาบรรณความเป็นครูในการหาประโยชน์จากศิษย์ ไร้ความเมตตาปราณี รวมถึงไม่มีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ สำหรับกลวิธีการแสดงตัวละครวีรสการพราหมณ์ของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุลชาติ อรัณยะนาค ได้แก่ 1) ศึกษาบทละครให้เกิดความเข้าใจ 2) ศึกษาตัวละครจากภูมิหลัง และวิเคราะห์บุคลิก

* โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ฝ่ายมัธยม)

ท่าทาง ลักษณะนิสัย 3) ออกแบบอารมณ์ ความรู้สึก รวมถึงสีหน้า และท่าทางให้สอดคล้องกับบทและฉันท 4) การใช้น้ำเสียงในการเจรจาที่สม่าเสมอ และเน้นคำสำคัญในประโยค 5) ท่องจำบทให้ขึ้นใจเพื่อให้เกิดความมั่นใจในการแสดงออกทาง 6) ซ้อมบท คิว และการเคลื่อนไหวกับตัวละครที่ต้องเข้าบทด้วยกัน เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์กันบนเวที และ 7) แสดงบทบาทของตัวละครให้ผ่านการเป็นตัวตนของตนเอง และมีความเชื่อในตัวละครที่แสดง

คำสำคัญ : วัสสการพราหมณ์, กลวิธีการแสดง, สามัคคีเภท

Abstract

This study aims to achieve two objectives: 1) To explore the background and role of Vassakara Brahmin in the play Samakkhiphet and 2) To study the acting techniques used by Asst. Prof. Dr. Julachart Aranyanak in playing the role of Vassakara Brahmin. The study gathered information through interviews, and observations of Asst. Prof. Dr. Julachart Aranyanak's performance from a video recording of the play "Samakkhiphet," presented by the College of Dramatic Arts in 2023. The findings indicate that Vassakara Brahmin is the main character in the play "Samakkhiphet." He plays three main roles in governance: 1) Serving as an advisor to King Ajatasattu in the Magadha Empire, 2) Acting as a judge and legal advisor to Licchavi kings in the Vajji Empire, and 3) Serving as a teacher, imparting arts and knowledge to the princes of Licchavi kings in the Vajji Empire. These roles reveal two contrasting perspectives on the character of Vassakara Brahmin. For the positive perspectives, he is patriotic with great self-sacrifice, is mindful and cautious, keeps secrets, is patient in order to achieve goals. In terms of negative perspectives, Vassakara Brahmin is seen lacking ethics of teaching profession by exploiting his students and having no mercy. He is also ungrateful to his benefactors. Furthermore, the acting techniques which Asst. Prof. Dr. Julachart Aranyanak employed in playing the role of Vassakara Brahmin comprise 1) Studying the script to gain deep understanding, 2) Analyzing the character's background, personality, gestures, and traits, 3) Designing emotions, facial expressions, and body language to align with the script and poetic rhythm, 4) Using consistent vocal tone and emphasizing

key words in dialogues, 5) Memorizing scripts to boost confidence in performance, 6) Rehearsing, practicing movements with fellow actors in order to be consistent on stage, and 7) Playing the role of Vassakara Brahmin through self-expression with a belief in that character.

Keywords : Vassaka Brahmin, Acting Tactics, Samakhiphet

บทนำ

สามัคคีเภทคำฉันท์ เป็นนิทานสุภาพที่แต่งขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 6 โดยเป็นผลงานของนายชิต บุรทัต ที่มุ่งชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของความสามัคคีเพื่อให้บ้านเมืองเป็นปึกแผ่น ซึ่งมูลเหตุของการแต่งเรื่องนี้ขึ้นมา เนื่องจากในสถานการณ์บ้านเมืองในเวลานั้นเกิดวิกฤตการณ์กบฏ ร.ศ.130 และสงครามโลกครั้งที่ 1 ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติบ้านเมือง จึงทำให้เกิดวรรณคดีเรื่องนี้ขึ้นมาเพื่อปลุกใจให้ผู้คนรวมใจกันเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน นายชิต บุรทัต จึงตั้งใจแต่งหนังสือเรื่องนี้เพื่อทูลเกล้าฯ ถวายรัชกาลที่ 6 (บัวลักษณ์ นาคทรงแก้ว, ม.ป.ป.: น. 4) โดยนำเค้าเรื่องมาจากสมิงควลีลาสินี อรรธกถา ที่หมินกายมหารวรรค ในมหาปริณีพพานสูตร (กรมศิลปากร, 2518: ม.ป.น..) แต่เมื่อแต่งหนังสือเสร็จ รัชกาลที่ 6 เสด็จสวรรคตเสียก่อน จึงมิได้ให้พระอนุเคราะห์ตรวจแก้ไข แต่ในเวลาต่อมาสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ได้ขอเรื่องนี้จากนายชิต บุรทัตมาพิมพ์แจกและพระยารธรรมศักดิ์มนตรี ดำรงตำแหน่งเสนาบดีว่าการกระทรวงธรรมการ ได้นำมาใช้เป็นบทเรียนในชั้นเรียน ซึ่งต่อมาสามัคคีเภทคำฉันท์กลายเป็นวรรณคดีที่ได้รับการยกย่องว่าแต่งดี มีความงดงามทางวรรณศิลป์ จึงได้รับการคัดเลือกให้เป็นหนังสือประกอบการเรียนวิชาภาษาไทยตั้งแต่ต้นมา (บัวลักษณ์ นาคทรงแก้ว, ม.ป.ป.: น. 1-4)

สามัคคีเภทคำฉันท์ นอกจากจะเป็นบทเรียนภาษาไทยเพื่อให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้เกี่ยวกับลักษณะของคำประพันธ์ แต่ยังคงสอดแทรกเนื้อหาที่ว่าด้วย “โทษแห่งการแตกสามัคคี” เพื่อเป็นคติธรรมไว้สอนใจให้เด็กและเยาวชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของความสามัคคีแล้ว ยังมีการนำเค้าเรื่องสามัคคีเภทคำฉันท์ไปใช้ประโยชน์ในความเป็นทางด้านนาฏศิลป์ โดยนายสมภพ จันทระประภา อติตรองอธิบดีกรมศิลปากร ได้จัดทำเป็นบทละครและนำไปจัดแสดงในรูปแบบของละครดึกดำบรรพ์ ต่อมาการเรียกชื่อรูปแบบของละครได้เปลี่ยนแปลงไปตามแต่จะเรียกกัน เช่น ละครพูดสลับลำ หมายถึง ละครที่มีบทร้องสำหรับร้องแทรก โดยส่วนที่ร้องเป็นการย้าเนื้อหาที่พูดด้วยบทไว้แล้ว ถ้าตัดการร้องเหลือแต่การพูดก็ยังคงเป็นละครพูดได้ และได้นิยมเรียกว่า ละครพูดสลับลำกันต่อมาจนปัจจุบันนี้

ละครพูดสลับลำเรื่อง สามัคคีเภท กรมศิลปากรนำจัดแสดงครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2520 โดยมีนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรีในสมัยนั้นเป็นผู้ดำเนินการให้จัดทำขึ้น เพื่อต้องการเห็นความสามัคคีและความจงรักภักดีต่อชาติ และต่อมาได้มีการ

จัดแสดงอยู่เป็นระยะแต่ไม่มากเท่าที่ควร เนื่องจากการจัดทำละครในแต่ละครั้งต้องใช้ระยะเวลาและงบประมาณในการสร้าง ทำให้การจัดแสดงละครพูดสลับลำเรื่องสามัคคีเภทอยู่ราว ๆ ประมาณ 3-5 ครั้งเห็นจะได้ (จุลชาติ อรัณยนาถ. 2 กุมภาพันธ์ 2567, สัมภาษณ์) ข้อสังเกตของละครเรื่องนี้จะแตกต่างจากเรื่องอื่น ๆ ทั่วไป ตรงที่ไม่ได้มีพระเอกหรือนางเอกของเรื่อง แต่มีตัวละครเอกของเรื่องที่มีบทบาทในละครแตกต่างกันออกไป เช่น

1. พระเจ้าอชาตศัตรูเป็นมูลเหตุของเรื่อง ต้องการทำลายความสามัคคีของเหล่ากษัตริย์ลิจฉวี เพื่อจะยึดเมืองมาไว้ในครอบครอง
2. กษัตริย์ลิจฉวี เป็นตัวอย่างของการขาดสติ และขาดวิจรรย์ญาณในการรับฟัง อันเป็นเหตุทำให้บ้านเมืองต้องตกไปอยู่ภายใต้การปกครองของผู้อื่น เพราะไร้ซึ่งความสามัคคี
3. วัสสการพราหมณ์ เป็นตัวผูกเรื่องให้มีการดำเนินไปเป็นลำดับขั้นตอน และเป็นผู้อยู่เบื้องหลังทุก ๆ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ด้วยการวางแผนอย่างชาญฉลาดและรอบคอบ

จากตัวละครที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า วัสสการพราหมณ์เป็นต้นคิดของกลยุทธ์ทั้งหมด ยอมที่จะสละตัวเองเพื่อกระทำการสิ่งใดให้กับชาติบ้านเมือง ด้วยการใช้ความสามารถของตนเองเป็นหนทางไปสู่ความสำเร็จนั้น ซึ่งในการดำเนินเรื่อง วัสสการพราหมณ์มีการคิดและไตร่ตรองสิ่งที่จะกระทำมาถี่ถ้วน ว่าจะต้องเริ่มต้นการสร้าง ความร้าวฉานในกลุ่มของพระกุมารไปยังกลุ่มพี่เลี้ยง กลุ่มพระมเหสี และไปถึงกลุ่มกษัตริย์ลิจฉวี ซึ่งวัสสการพราหมณ์ใช้เวลา 3 ปี ในการแทรกซึมและกระทำการสำเร็จ หากมองทั้งสองมุมมองเกี่ยวกับบทบาทของวัสสการพราหมณ์ จะพบว่ามีทั้งมุมมองในด้านบวกและด้านลบ กล่าวคือ ในมุมมองของพระเจ้าอชาตศัตรู วัสสการพราหมณ์ เป็นผู้มีความรักต่อชาติบ้านเมือง และยอมแม่สละชีวิตอุทิศความสุขส่วนตนของตนเองเพื่อส่วนรวมได้ อีกทั้งยังเป็น ผู้มีความเพียร ฉลาดและรอบคอบ มีการดำเนินงานที่เป็นขั้นเป็นตอน โดยใช้สติปัญญาของตน ในการแก้ปัญหาตั้งแต่การคิดวิเคราะห์ปัญหา สิ่งใดคือสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหา จนนำไปสู่หนทางในการแก้ไขและทางออก จึงทำให้งานนั้นสำเร็จ (พระครู สุภัทรพรหมคุณ, 2562) แต่หากพลิกไปอีกมุมมองหนึ่ง ซึ่งเป็นทางฝั่งของกษัตริย์ลิจฉวี วัสสการพราหมณ์เป็นคนที่ขาดคุณธรรมโดยใช้อุบายล่อลวง และยุแหยงผู้อื่นให้แตกความสามัคคีเพื่อประโยชน์ฝ่ายตน ซึ่งตรงนี้อยู่ที่ทัศนคติของผู้ชมว่ามองในมุมแบบใด แต่หลัก ๆ คือ ละครเรื่องนี้ไม่ว่าจะผ่านไปกี่ปี ข้อคิดคติธรรมที่แฝงอยู่ในเรื่องสามารถนำไปปรับใช้กับชีวิตจริงของมนุษย์เราได้ โดยการใช้ชีวิตอย่างมีสติ มีวิจรรย์ญาณ ไม่ใช้อารมณ์จนเป็นเหตุให้เกิดความขุ่นเคือง จนเกิดความเสียหาย และที่สำคัญหากมีความรักใคร่กลมเกลียว มีความรัก สามัคคีกัน ในหมู่คณะ จะมีมีผู้ใดมาทำลายความเป็นปึกแผ่นของชาติบ้านเมืองได้ ส่งผลให้ชาติบ้านเมืองมีความเจริญก้าวหน้าในทุก ๆ กาลเวลา

ละครพูดสลับลำ เรื่องสามัคคีเภท กรมศิลปากรได้มีการจัดทำครั้งสุดท้าย เเท่าที่จำความได้ คือ ประมาณ พ.ศ. 2546 ต่อมา พ.ศ. 2557 สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาทางด้านศิลปวัฒนธรรม ได้รับนโยบายจากกระทรวงวัฒนธรรม ให้จัดทำละครเรื่องนี้ขึ้นอีกครั้ง เพื่อสะท้อนสังคมให้เห็นถึงความสำคัญของสามัคคี และ พ.ศ.2566 วิทยาลัยนาฏศิลป์ ได้นำกลับมาจัดแสดงในงานสังคีตศาลาฯ และได้รับผลตอบรับที่ดีเกินคาด เด็กและเยาวชนรุ่นใหม่ให้ความสนใจกับละครเรื่องนี้ อาจเพราะมีการจัดทำเสื้อผ้าให้ดูทันสมัยขึ้น มีกระบวนการทำรำที่พัฒนาไปตามยุคสมัย และในการแสดงครั้งนั้น ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุลชาติ อรัณยະนาค และครู อาจารย์ของวิทยาลัยนาฏศิลป์ เป็นตัวหลักในการแสดงแทบทุกบทบาท ทำให้เป็นที่น่าสนใจในการรับชมที่เห็นครู อาจารย์ ได้กลับคืนสู่เวทีการแสดงอีกครั้งหนึ่ง

ในทุก ๆ บทบาทของการแสดงในครั้งนี้ เป็นที่น่าสนใจในทุกตัวละคร แต่สิ่งที่ทำให้น่าสนใจเป็นพิเศษ คือ ผู้แสดงในบทบาทของวัสสการพราหมณ์ ซึ่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุลชาติ อรัณยະนาค หรือที่เรียกว่า “ครูจุล” ได้ทำการแสดงด้วยตนเอง ซึ่งในวงการนาฏศิลป์ไทยเป็นที่ทราบกันว่า ครูจุล เป็นคุณครูท่านหนึ่งที่ได้รับการถ่ายทอดกระบวนการจากครูผู้ใหญ่หลายบทบาท และมีศักยภาพทางการแสดงอันเป็นที่ยอมรับของบรรดาครูและลูกศิษย์ เช่น การแสดงในบทบาทที่ร้อยตรีพร้อม จากละครเรื่องนางสาวเครือฟ้า การแสดงในบทบาทนี้ จากละครพันทางเรื่อง ราชอิริราช การแสดงในบทเจ้าเงาะ จากละครนอกเรื่องสังข์ทอง การแสดงในบทบาท พระพิราพ จากการแสดงโขนนั่งราว นอกจากบทบาททางการแสดงแล้ว ครูจุลยังมีศักยภาพในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์ไทย ได้แก่ การแสดงสร้างสรรค์ ชุด สัตตสหายทศกัณฐ์ เป็นต้น อีกทั้งยังได้รับมอบหมายให้เป็นผู้กำกับ การแสดงของวิทยาลัยนาฏศิลป์ในหลาย ๆ เรื่อง และเป็นส่วนหนึ่งของการฝึกซ้อมนักแสดง โขนมูลนิธิศูนย์ศิลปาชีพ หรือที่เรียกว่า โขนพระราชทาน ตลอดจนได้รับความไว้วางใจจากสถาบันการศึกษาทางด้านนาฏศิลป์ให้เป็นผู้ถ่ายทอดกระบวนการทำรำให้แก่แก่นักเรียนนักศึกษา เพื่อสอบมาตรฐานวิชาชีพและจัดการแสดงต่าง ๆ จากผลงานข้างต้นที่ได้กล่าวมา ทำให้เห็นว่า ประสิทธิภาพทางการแสดงทั้งทางตรงและทางอ้อมที่ถูกสั่งสมในฐานะของครูผู้ถ่ายทอด และศิลปินทางการแสดง ทำให้เป็นโอกาสดีที่เด็ก เยาวชน ทั้งที่เป็นลูกศิษย์ในวงการนาฏศิลป์ไทย และผู้ที่สนใจในศาสตร์แขนงนี้ ได้เห็นศักยภาพฝีมือของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุลชาติ อรัณยະนาค ซึ่งผู้วิจัยเล็งเห็นว่ามีควมน่าสนใจในการศึกษา ดังนี้ 1) บทบาทของตัวละครวัสสการพราหมณ์ 2) กลวิธีทางการแสดงของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุลชาติ อรัณยະนาค เพื่อเก็บเป็นองค์ความรู้ของวงการนาฏศิลป์ ไปใช้ประโยชน์ในการศึกษาต่อไปภายหน้าได้

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาความเป็นมาและบทบาทของวัสดุการพราหมณ์ในละครเรื่องสามัคคีเภท
2. ศึกษากลวิธีการแสดงบทบาทวัสดุการพราหมณ์ของผู้ช่วยศาสตราจารย์

ดร.จุลชาติ อรัณยະนาค

ขอบเขตการศึกษา

ศึกษาความเป็นมา บทบาท และกลวิธีการแสดงบทบาทวัสดุการพราหมณ์จากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุลชาติ อรัณยະนาค

วิธีการศึกษา

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยคุณภาพ

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 การศึกษาจากเอกสาร โดยทำการศึกษาและค้นคว้าข้อมูลพื้นฐานจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัววัสดุการพราหมณ์

2.2 การศึกษาภาคสนาม โดยมีวิธีการ 2 ลักษณะ คือ

2.2.1 การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม โดยการสังเกตวิธีการแสดงจากในคลิปการแสดงละครพูดสลัปลำ เรื่อง สามัคคีเภท ของวิทยาลัยนาฏศิลป์ที่แสดงในงานสังคีตศาลายา ประจำปี 2566

2.2.2 การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง ในการศึกษาเกี่ยวกับกลวิธีการแสดงในบทบาทของวัสดุการพราหมณ์ จากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุลชาติ อรัณยະนาค ผู้เชี่ยวชาญด้านนาฏศิลป์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์

3. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร และภาคสนามมาวิเคราะห์เป็นข้อมูลหลักในการวิเคราะห์บทบาทและวิธีการแสดง และแบ่งประเภทตามหัวข้อที่ได้วางไว้

4. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

- แบบสัมภาษณ์ (ชนิดไม่มีโครงสร้าง) โดยกำหนดกรอบสัมภาษณ์ในประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับบทบาท และกลวิธีในการแสดงตัววัสดุการพราหมณ์

- แบบสังเกตการณ์ (แบบไม่มีโครงสร้าง) ใช้ในการเก็บข้อมูลจากการศึกษา การแสดงบทบาทวัสดุการพราหมณ์ในวีดิทัศน์การแสดงงานสังคีตศาลายา ประจำปี 2566

ผลการศึกษา

1. ศึกษาความเป็นมาและบทบาทของวัสสการพราหมณ์ในละครเรื่องสามัคคีเภท

เมืองของพระเจ้าอชาตศัตรู

ภาพที่ 1 แผนที่ประเทศอินเดียนครังพุกทกาล
ที่มา : ขุนวิรุฬห์จรรยา (2475: น. ก)

วัสสการพราหมณ์ เป็นตัวละครสำคัญที่ถูกนำขึ้นมาเป็นตัวดำเนินเรื่องในละครเรื่องสามัคคีเภทของนายชิต บุรทัต โดยนำเค้าโครงประวัติศาสตร์มาจากครั้งพุกทกาลที่กล่าวถึงพระเจ้าอชาตศัตรู ผู้เป็นกษัตริย์ที่ทรงราชสมบัติอยู่ในแคว้นมคธ ที่มีเมืองราชคฤห์เป็นเมืองหลวง โดยมีอำมาตย์คนสนิทผู้หนึ่งชื่อ “วัสสการพราหมณ์” ผู้มีความเฉลียวฉลาด และรอบรู้ศิลปศาสตร์หลายแขนงเป็นที่ปรึกษาาราชการทั่วไป โดยตำแหน่ง อมาตย์ หรือ อำมาตย์ ที่ใช้เป็นราชทินนามของข้าราชการ แต่เดิมหมายถึง ขุนนางซึ่งเป็นข้าเฝ้าใกล้ชิดของพระราชา คอยถวายความเห็นแก่พระราชาราชเพื่อให้ทรงมีพระบรมราชวินิจฉัยเรื่องต่าง ๆ ซึ่งในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ได้มีการใช้คำว่า อำมาตย์ แทนการเรียกตำแหน่งข้าราชการพลเรือนโดยใช้เรียกหน้าหน้าคำบรรดาศักดิ์และตามด้วยราชทินนามอีกต่อหนึ่ง แต่นอกจากจะเป็นคำเรียกตำแหน่งข้าราชการพลเรือนแล้ว ยังเป็นคำเรียกที่มีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า ขุนนาง หรือข้าราชการโดยทั่วไป ดังนั้นจึงทำให้เข้าใจว่า ในสมัยรัชกาลที่ 6 นี้ ตำแหน่งอำมาตย์ ไม่จำเป็นต้องเจาะจงว่าผู้ที่ได้รับตำแหน่งอำมาตย์ จะต้องเป็นข้าราชการที่สนิทหรือเป็นที่ปรึกษาใกล้ชิดกับพระมหากษัตริย์ย่อมได้ (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2552: 1)

จากการศึกษาเกี่ยวกับตำแหน่งอำมาตย์ของวัสสการพราหมณ์ และนำมาวิเคราะห์ข้อเท็จจริงจากข้อมูลประวัติศาสตร์ในบทบาทของพราหมณ์ที่มีต่อการปกครอง จะพบว่า ในสมัยสุโขทัยมีข้อความที่ถูกจารึกเป็นหลักฐานชิ้นหนึ่ง โดยจารึกเรื่องราวการประดิษฐานเทวรูป พระอิศวร พระนารายณ์ พระคเณศ ในเทวาลัยมหาเกษตรที่วัดป่ามะม่วง

และมีการกล่าวถึงบทบาทของพราหมณ์ ซึ่งทำหน้าที่เป็นอาจารย์ในการถวายพระอักษรแก่พระบรมวงศานุวงศ์ เพื่อให้ทรงมีความรู้ศิลปศาสตร์แขนงต่าง ๆ ตลอดจนทำหน้าที่แต่งตำราและวรรณคดีเพื่อใช้สำหรับเรียนในสมัยนั้น จากการศึกษาบทบาทของวีรสการพราหมณ์ที่ปรากฏอยู่ในละครพูดสลับลำ เรื่องสามัคคีเภท ทำให้พบว่าบทบาทและหน้าที่ของตัวละครวีรสการพราหมณ์นี้ถูกสร้างขึ้น โดยอิงมาจากประวัติศาสตร์ที่สันนิษฐานว่าเกิดขึ้นจริง เนื่องจากในบทละครแสดงให้เห็นบทบาทหน้าที่ของพราหมณ์ คือ

- 1) ปฏิบัติหน้าที่เป็นที่ปรึกษาราชกิจทั่วไปให้กับพระเจ้าอชาตศัตรู เมื่อครั้งอยู่ที่แคว้นมคธ
- 2) ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้พิจารณาพิพากษาคดีให้กับกษัตริย์ลิจฉวี ในแคว้นวัชชี
- 3) ปฏิบัติหน้าที่เป็นครูผู้ให้ศิลปวิทยาการให้แก่ราชกุมารของเหล่ากษัตริย์ลิจฉวี ในแคว้นวัชชี

จากบทละครเรื่อง สามัคคีเภท จะเห็นได้ว่าวีรสการพราหมณ์ มิใช่พระเอกของเรื่อง แต่เป็นตัวละครเอกในการดำเนินเรื่อง สังเกตได้จากมีการปูพื้นเรื่องของละคร โดยมีกล่าวถึงวีรสการพราหมณ์ และใช้ฉบับในการอธิบายลักษณะนิสัย อันแสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับตัวละคร ตามบทดังนี้

อันอัศวโรหิตาจารย์	พราหมณ์นามวีรสการ
ฉลาดเฉลียวเชี่ยวชาญ	
กลเวทโกวิทจิตจินต์	สำแดงแจ้งศิลป์
ปศาศตรีกัจจบสสรพ์	
เป็นมหาอำมาตย์ราชวัล	ลภโคโรไปทัน
ไปเทียม ไปเทียบเปรียบปาน	

(จุฬาวาทิตครั้งที่ 151. 2552: น. 7)

นอกจากการให้ความสำคัญในการกล่าวถึงในช่วงต้นของบทละคร ในฉากของบทละครที่มีการแบ่งตอนทั้งหมด 12 ตอน ตัวละครวีรสการพราหมณ์มีบทบาทที่ปรากฏในบทละครทั้งสิ้น 9 ตอน ซึ่งบทบาทของโครงเรื่องที่วีรสการพราหมณ์เป็นองค์ประกอบสำคัญของบทละคร ได้แก่ จุดเริ่มเรื่อง จุดวิกฤติ เหตุการณ์กระตุ้น และจุดคลี่คลาย ดังนั้นจึงปฏิเสธไม่ได้ว่า ตัววีรสการพราหมณ์เป็นตัวละครเอกของเรื่องที่สร้างสีสัน สร้างปมปัญหา และเป็นตัวละครที่สะท้อนแนวคิดหลักของเรื่อง และแนวคิดตรงข้ามหลักของเรื่องได้เป็นอย่างดี

สำหรับลักษณะอุปนิสัยของตัววีรสการพราหมณ์ สามารถมองได้ 2 ด้าน คือ ในมุมมองของชาวเมืองแคว้นมคธที่จะมองเห็นแต่สิ่งที่ดี เป็นการกระทำที่น่ายกย่อง เชิดชูเปรียบเป็นวีรบุรุษที่น่าพาความสำเร็จมาให้กับแคว้นมคธ และอีกหนึ่งมุมมองที่มาจากชาวเมืองแคว้นวัชชีที่มองในด้านของหลักธรรม ซึ่งการกระทำที่วีรสการพราหมณ์ได้กระทำไปนั้น

เป็นที่น่าครหา ใช้อุบายล่อลวงผู้อื่นเพื่อประโยชน์ฝ่ายตน ไร้ซึ่งความเมตตาปราณี เปรียบเสมือนงูพิษที่ไม่รู้จักบุญคุณคน โดยอุปนิสัยข้อดีและข้อเสียของวัสสการพราหมณ์ สามารถเปรียบเทียบกันได้ตามตาราง ดังนี้

ตารางที่ 1 อุปนิสัยของวัสสการพราหมณ์

อุปนิสัยของวัสสการพราหมณ์	
ข้อดี	ข้อเสีย
1. มีความจงรักภักดีต่อชาติ และพระมหากษัตริย์ ยอมสละความสุขของตนเพื่อประเทศชาติ	1. กระทำตนเป็นไส้ศึก หรือหอนอนบ่อนไส้ ทำลายชาติ บ้านเมืองที่อาศัย
2. มีความเฉลียวฉลาด และมีปฏิภาณไหวพริบ พลิกวิกฤตให้เป็นโอกาส	2. ขาดจรรยาบรรณความเป็นครู และใช้ลูกศิษย์กระทำการใด ๆ เพื่อประโยชน์ส่วนตน
3. มีสติ และความรอบคอบในการทำงาน โดยมีการวางแผนที่เป็นลำดับขั้นตอน เพื่อให้ไปถึงเป้าหมายของงาน	3. ไร้ความเมตตาปราณี แก่เพื่อนมนุษย์
4. มีความอดทนในการกระทำการใด ๆ ให้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์	4. ไม่มีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ที่ให้ที่พักพิงในยามคับขัน
5. รู้จักรักษาความลับ รู้ว่าสิ่งใดควรพูด สิ่งใดไม่ควรพูด และมีวาทศิลป์ในการเจรจา	5. ใช้กลอุบายในการล่อลวงเพื่อให้ได้ รับชัยชนะ

ที่มา : จิรายุส เผือกผุด (2567)

นอกจากนี้ ในการวางแผนเพื่อใช้กลอุบายในการสร้างความแตกแยกให้กับแคว้นวัชชี เป็นบทบาทที่สำคัญอีกจุดหนึ่งของวัสสการพราหมณ์ ที่ผู้แต่งพยายามสื่อสารโดยการแทรกข้อคิดเข้าไปกับบทละครและการแสดง ซึ่งการวางแผนในลักษณะนี้ ในข้อเท็จจริงเคยเป็นพิชัยสงครามบทสำคัญที่ถูกบันทึกไว้ในพระไตรปิฎก เมื่อคราวพ่อขุนเม็งรายเจ้าเมืองเชียงใหม่ เคยใช้ขุนฟ้าให้เข้าไปยุแหย่หรือยุโยยจนสามารถยึดหรือยุโยยได้สำเร็จ และในบทละครนี้ก็เช่นกัน ที่วัสสการพราหมณ์ใช้วิธีการเดียวกันในการสร้างความริ้วฉานให้กับเหล่ากษัตริย์แคว้นวัชชี แต่แตกต่างที่วัสสการพราหมณ์ใช้ความเพียรในการสร้างสถานการณ์เป็นลำดับขั้น เพื่อให้ทุกอย่างเกิดขึ้นตามกาลเวลา ได้แก่

1) การสร้างสถานการณ์ริ้วฉานให้กับเหล่าพระราชกุมารด้วยการใช้วาทจาถามคำถามธรรมดา แต่สร้างความอยากรู้ให้กับผู้ที่ไม่ได้ถูกเรียกถาม

2) การสร้างความริ้วฉานอย่างต่อเนื่องจากกลุ่มพระราชกุมารไปยังกลุ่มพระพี่เลี้ยง โดยที่ตนเองไม่ต้องเข้าไปลงมือกระทำการใด ๆ

3) การสร้างความริ้วฉานอย่างต่อเนื่องจากกลุ่มพระพี่เลี้ยงไปสู่กลุ่มรานี (พระมเหสี) โดยใช้ปมปัญหาที่เกิดจากพระราชกุมารมาใช้อย่างต่อเนื่อง

4) การใช้กลุ่มรानीเป็นตัวสร้างปัญหาให้กับบรรดาเหล่ากษัตริย์ ทำให้เกิดการแตกคอก และใช้ชีวิตอยู่แบบตัวใครมัน

5) วัสสการพราหมณ์ตรวจสอบความรอบคอบของความแตกสามัคคี โดยการตีกลองประชุม แต่ไม่มีกษัตริย์ผู้ใดให้ความร่วมมือ จึงทำให้ถึงเวลาของการส่งสารให้แก่พระเจ้าอชาตศัตรูให้ยกกองทัพเข้าสู่แคว้นวัชชี

จากที่กล่าวมาข้างต้น เห็นได้ว่าบทบาทในเนื้อเรื่องสามัคคีเภทคำฉันท์ วัสสการพราหมณ์ เป็นพราหมณ์ปุโรหิต ซึ่งเป็นคนสนิทหรือเป็นที่ปรึกษาให้กับพระเจ้าอชาตศัตรู ในการจัดการราชการต่าง ๆ ของเมืองมคธ อีกทั้งยังเป็นตัวแทนของพระเจ้าอชาตศัตรู ในการเข้าทำลายความสามัคคีของแคว้นวัชชี โดยการใช้สติปัญญาและความรอบรู้ในการวางอุบายสร้างความแตกแยกในหมู่กษัตริย์ลิฉฉวี จนทำให้สามารถยึดครองแคว้นวัชชีมาได้ โดยไม่ต้องเสียกำลังพล ส่วนบทบาททางการแสดงของตัววัสสการพราหมณ์ แม้วัสสการพราหมณ์ จะไม่ได้อยู่ในสถานะของการเป็นพระเอก แต่การดำเนินเรื่องราวในแต่ละฉาก แต่ละตอน วัสสการพราหมณ์เป็นตัวหลักของจุดเริ่มเรื่อง จุดวิกฤติ เหตุการณ์กระตุ้น และจุดคลี่คลาย ตั้งแต่ต้นจนจบ ดังนั้นในการเลือกผู้แสดงสำหรับการสวมบทบาทของตัววัสสการพราหมณ์ จึงต้องคัดเลือกผู้แสดงที่กล้าแสดงออกทางท่าทางและสายตา อีกทั้งสามารถเล่นหน้าเล่นตาได้ อย่างไม่เขินอาย นอกจากนี้ ในการพูดจาสนทนาต้องมีปฏิภาณไหวพริบในการต่อปากต่อคำ กับตัวละครอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดีด้วย

2. ศึกษาวิธีการแสดงบทบาทวัสสการพราหมณ์

สำหรับตัวละคร “วัสสการพราหมณ์” ที่ปรากฏในละครพูดสลับลำ เรื่อง สามัคคีเภท มีผู้ได้รับบทบาทอยู่หลายท่าน แต่ในครั้งนี้ได้ศึกษาวิธีการแสดงบทบาทวัสสการพราหมณ์ ที่แสดงโดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุลชาติ อรัณยะนาค ผู้เชี่ยวชาญด้านนาฏศิลป์ไทย วิทยาลัยนาฏศิลป์ โดยวิธีการสัมภาษณ์ จากการศึกษาได้ข้อมูลที่เป็นกลวิธีในการแสดง ดังนี้

1) ศึกษาบทละครตั้งแต่ต้นจนจบ เพื่อให้ทราบถึงเรื่องราวโดยรวม และความเป็นมาของบทละครในแต่ละฉากหรือแต่ละตอน ซึ่งจะทำให้ตีความต้องการของผู้แต่งและตีความหมายการกระทำของตัวละครได้อย่างถูกต้อง

2) ศึกษาตัวละครและวิเคราะห์บทบาทของตัวละครที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งในบทบาทของตัววัสสการพราหมณ์ จำเป็นต้องศึกษาอุปนิสัยของตัวละคร ความต้องการของตัวละครโดยรวม และความต้องการของตัวละครที่เกิดขึ้นในแต่ละฉาก เพื่อตอบสนองวิธีการแสดงออกด้วยสีหน้า อารมณ์ และน้ำเสียงที่ใช้สำหรับการแสดง

3) สำหรับการแสดงตัววัสสการพราหมณ์ มีการแสดงออกทางอารมณ์ และท่าทางประกอบกับลักษณะฉันทประเภตต่าง ๆ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องศึกษาความหมายที่ปรากฏอยู่ในฉันท เพื่อให้สอดคล้องท่าทางและอารมณ์ที่ต้องการสื่อสารในฉันทนั้น ๆ

4) การสร้างบุคลิกให้กับตัวละครด้วยการออกแบบท่าทางเฉพาะให้เหมาะสมกับตนเอง ซึ่งในการแสดงครั้งนี้รับบทเป็นตัววีรสการพราหมณ์ ซึ่งเป็นอำมาตย์หรือปุโรหิตที่มีสถานะเป็นพราหมณ์หรือนักบวช จึงใช้วางบุคลิกของตัวละครด้วยการออกแบบท่าทางเฉพาะคือ การยืนประสานมือไว้ด้านหน้าในระดับเอว การยื่นหัวไหล่ลงเล็กน้อย เพื่อแสดงลักษณะท่าทางของผู้สูงวัย เป็นต้น

5) การออกแบบอารมณ์ และการแสดงออกทางสีหน้า แววตา โดยต้องทราบว่าตัวละครวีรสการพราหมณ์ในขณะนั้น ต่อบทอยู่กับผู้ใด หากเป็นการต่อบทอยู่กับกลุ่มพระราชกุมาร ให้แสดงออกด้วยแววตาที่สื่อถึงความเมตตา วีรสการพราหมณ์ต้องผ่อนอารมณ์ข้างในลง เพื่อให้ดูสบาย ๆ เข้าถึงได้ง่าย และเป็นครูผู้มีเมตตาต่อเด็ก ๆ แต่หากต่อบทกับกลุ่มกษัตริย์ วีรสการพราหมณ์ต้องแสดงท่าทางที่อ่อนน้อมถ่อมตน และใช้วาจาในการพูดเยินยอเหล่ากษัตริย์ มีความกระตือรือร้นในการออกความคิดเห็นให้เป็นที่น่าพอใจ เปรียบเสมือนว่าเป็นพวกเดียวกัน และอาจมีการก้มหน้า หรือเบือนหน้าไปทางอื่นเพื่อลอบยิ้มด้วยความสนใจหวังที่เป็นไปตามแผนการที่วางไว้ แต่หากวีรสการพราหมณ์ในขณะนั้นรับบทอยู่กับพระเจ้าอชาตศัตรู การแสดงออกจะสื่อถึงสีหน้าและแววตาที่แสดงความจงรักภักดี เทิดทูนต่อพระเจ้าอชาตศัตรู

ภาพที่ 2 วีรสการพราหมณ์กับพระเจ้าอชาตศัตรู
ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลป์ (2566)

ภาพที่ 3 วัสสการพราหมณ์กับเหล่าพระราชกุมาร

ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลป์ (2566)

6) ในลักษณะการแสดงของตัววัสสการพราหมณ์ การออกท่าทางส่วนใหญ่จะเป็นไปในลักษณะกำแบ ดังนั้น ความยากจึงอยู่ที่การแสดงทางอารมณ์ ความรู้สึกผ่านสีหน้าและแววตา

7) บุคลิกของวัสสการพราหมณ์ ในการแสดงถูกสร้างขึ้นมา 3 ลักษณะ ได้แก่

- พราหมณ์ผู้มีความจงรักภักดี เทิดทูน และเป็นผู้มีสติปัญญาเฉียบแหลม

- พราหมณ์ผู้นำสงสาร หนีร้อนมาพึ่งเย็น

- พราหมณ์ผู้ที่มีความเจ้าเล่ห์ ไม่สะทกสะท้านต่อเสียงก่นด่า และไม่รู้อ้อนรู้

หนาวกับความเดือนร้อนของชาวบ้านที่ตนเองได้สร้างขึ้น

ภาพที่ 4 วัสสการพราหมณ์กับนางวาทีน

ที่มา : วิทยาลัยนาฏศิลป์ (2566)

8) การใช้น้ำเสียงในการเจรจา จะคงเอกลักษณ์ของลักษณะการพูด ด้วยวิธีการพูดแบบชัดถ้อยชัดคำ ไม่ซ้ำหรือเร็วจนเกินไป และพูดด้วยจังหวะที่สม่ำเสมอ มีเน้นคำบางคำที่เป็นคำสำคัญบ้างในบางประโยค

9) สำหรับการแสดงละครในอดีตถึงปัจจุบัน จะเห็นว่าจะมีคนบอกบท เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดการแสดงบนเวทีสะดุดหรือไม่สิ้นไหล ซึ่งเป็นแผนการสำรอง ในการป้องกันหากเกิดเหตุการณ์เช่นนั้นบนเวที แต่อย่างไรก็ตามผู้แสดงต้องทำการบ้าน โดยการท่องบทของตนเองให้ได้ เรียกได้ว่า ท่องเข้าไปให้อยู่ในความจำ เพราะเชื่อว่า หากเราจำบทได้แม่นยำ จะทำให้เกิดความมั่นใจในการแสดงออกด้วยสีหน้า อารมณ์ และแววตา

10) ในการเข้าบทกับตัวละครใด ๆ ก็ตาม จะต้องทำการต่อบทเข้าด้วยกัน เพื่อนัดแนะคิว จังหวะ และการเคลื่อนไหวให้มีความสัมพันธ์กัน เพื่อให้การแสดงดูเป็น ธรรมชาติ

11) สำหรับการแสดงในบทบาทใด ๆ เราไม่จำเป็นต้องแสดงเพื่อให้เหมือนใคร ที่เคยแสดงมา แต่เราสามารถแสดงในบทบาทที่ได้รับมอบหมายโดยผ่านตัวตนของเราได้ ดังนั้นเราจึงต้องแสดงในบทบาทตัวละครที่เรารู้จัก ไม่ใช่แสดงในบทตัวละครที่เรารู้จักแต่เป็นคุณครูท่านอื่น ประกอบกับการแสดงบทบาทใด ๆ ตัวเราต้องมีความเชื่อว่าเราเป็นตัวละครตัวนั้นจริง หากเราเชื่อว่าเราเป็นตัวละครนั้น จึงจะสามารถให้ผู้ชมหรือคนอื่น ๆ เชื่อตามเราได้ด้วยเช่นกัน

จากที่กล่าวมาข้างต้น เป็นกลวิธีทางการแสดงที่ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุลชาติ อรัญยะนาถ ได้นำมาใช้เป็นแนวทางในการฝึกซ้อมและถ่ายเทบทบาทตัวละคร วัสสารพราหมณ์ ในละครพูดสลับลำ เรื่อง สามัคคีเภท ที่วิทยาลัยนาฏศิลป์จัดแสดงขึ้นในปี พ.ศ. 2566 นับเป็นกลวิธีที่น่าสนใจ และสามารถนำไปปรับใช้เพื่อการแสดงในบทบาทอื่น ๆ ได้ในโอกาสต่อ ๆ ไป

สรุปและอภิปรายผล

1. วัสสารพราหมณ์ เป็นตัวละครเอกที่ดำเนินเรื่องในละครเรื่อง สามัคคีเภท ของนายชิต บุรทัต โดยนำเค้าโครงมาจากประวัติศาสตร์ครั้งพุทธกาล ที่กล่าวถึงพระเจ้า อชาตศัตรู ผู้เป็นกษัตริย์ และมีอำมาตย์คนสนิทเป็นที่ปรึกษาราชการ นามว่า วัสสารพราหมณ์ โดยในบทละครมีการกล่าวถึงบทบาทและหน้าที่ของวัสสารพราหมณ์ในการเป็นอำมาตย์ ผู้ใหญ่ คือ 1) เป็นที่ปรึกษาภารกิจทั่วไปให้กับพระเจ้าอชาตศัตรู เมื่อครั้งอยู่ที่แคว้นมคธ 2) เป็นผู้พิจารณาพิพากษาคดีให้กับกษัตริย์ลิจฉวี ในแคว้นวัชชี และ 3) ปฏิบัติหน้าที่ เป็นครูผู้ให้ศิลปวิทยาการให้แก่ราชกุมารของเหล่ากษัตริย์ลิจฉวี ในแคว้นวัชชี สำหรับ ลักษณะอุปนิสัยของตัววัสสารพราหมณ์ มีทั้งข้อดีและข้อเสีย สามารถมองได้ 2 ด้าน คือ ด้านบวก เป็นผู้ที่มีความจงรักภักดี นายกอง เถลี่ยวงลาด มีความรอบคอบ อดทน และ เสียสละความสุขส่วนตนเพื่อส่วนรวมได้ และด้านลบ ขาดความเป็นผู้มีคุณธรรมเนื่องจาก ใช้อุบายล่อลวงผู้อื่น ทำให้ขาดความจริงใจ ไร้ความเมตตากรุณาปราณี ต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน

และที่สำคัญขาดจรรยาบรรณความเป็นครูโดยใช้ประโยชน์จากลูกศิษย์เพื่อประโยชน์ส่วนตน ทั้งนี้ การแทรกซึมของวัสสการพราหมณ์ ในการแฝงตัวเข้าไปอยู่ในแคว้นวัชชี วัสสการพราหมณ์ได้กระทำการยุแหยงและสร้างสถานการณ์ความแตกแยกให้กับแคว้นวัชชี ด้วยการวางแผนเป็นลำดับขั้นตอน โดยเริ่มจากการสร้างสถานการณ์ความริ้าวรานให้กับกลุ่มพระราชกุมาร จากนั้นไปยังกลุ่มพระพี่เลี้ยง กลุ่มรานี และกลุ่มกษัตริย์ลิจฉวี ตามลำดับ จากนั้นจึงตรวจสอบความสามัคคีให้แน่ใจด้วยการตีกลองประชุม แต่หากมีผู้ใดออกมาประชุมโดยความพร้อมเพียงดังเดิม จึงทำให้วัสสการพราหมณ์แน่ใจว่าแผนการสร้าง ความริ้าวรานให้กับกษัตริย์ลิจฉวีแตกความสามัคคีประสบผลสำเร็จเป็นแน่แท้ ซึ่งในการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทและอุปนิสัยของวัสสการพราหมณ์ พบว่ามีความสอดคล้องกับบทความของ หม่อมหลวงค้ายวง วราสิทธิชัย (2544, น. 8) ได้มีการกล่าวถึงความน่าயกย่องและสรรเสริญวัสสการพราหมณ์ในแง่ของผู้ที่มีความจงรักภักดีต่อพระเจ้าอาชาตศัตรู และประเทศชาติ ยอมเสียสละความสุขส่วนตน ลงมือดำเนินการทุกอย่างเพียงลำพัง เพื่อให้คล่องตัว และยังสามารถรักษาความลับเรื่องกลศึกไม่ให้แพร่งพราย

2. สำหรับกลวิธีทางการแสดงบทบาทวัสสการพราหมณ์ ของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุลชาติ อรัณยนาถ ในแรกเริ่มได้มีการศึกษาบทละครตั้งแต่ต้นจนจบ เพื่อให้ทราบถึงเรื่องราวโดยรวม และความเป็นมาของบทละครในแต่ละฉากหรือแต่ละตอน ซึ่งจะช่วยให้ตีความต้องการของผู้แต่งและตีความหมายการกระทำของตัวละครได้อย่างถูกต้อง และมีการศึกษาตัวละครและวิเคราะห์บทบาทของตัวละครที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งในบทบาทของตัววัสสการพราหมณ์ จำเป็นต้องศึกษาอุปนิสัยของตัวละคร ความต้องการของตัวละครโดยรวมและความต้องการของตัวละครที่เกิดขึ้นในแต่ละฉาก เพื่อตอบสนองวิธีการแสดงออกด้วยสีหน้า อารมณ์ และน้ำเสียงที่ใช้สำหรับการแสดง สอดคล้องกับหลักการแสดงและการพัฒนาทักษะการแสดงของ ชูติมา มณีวัฒนา (2548, น. 119-123) ที่ได้กล่าวถึงการเข้าถึงตัวละครและสถานการณ์ของตัวละคร เพื่อทำความเข้าใจชีวิตของตัวละครให้ได้มากที่สุด โดยการอ่านหรือศึกษาบทละครให้ละเอียด และอ่านซ้ำ ๆ เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์บทละคร และวิเคราะห์ตัวละคร นอกจากนี้ ในขั้นตอนวิเคราะห์ตัวละคร จำเป็นต้องทราบว่าตัวละครที่ได้รับบทแสดงเป็นใคร มาจากไหน อยู่ในสถานภาพแบบใด ลักษณะภายในและลักษณะภายนอกเป็นเช่นไร และตัวละครตัวนี้มีความต้องการสิ่งใดมากที่สุด ซึ่งการวิเคราะห์บทละครและตัวละครนี้ เป็นหลักการพื้นฐานสำหรับให้ผู้แสดงได้พิจารณาเพื่อใช้ในการฝึกฝนทักษะทางการแสดงออก

นอกจากนี้ ยังมีกลวิธีต่าง ๆ ที่ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จุลชาติ อรัณยนาถ ได้ใช้เป็นแนวทางในการแสดงบทบาทวัสสการพราหมณ์ ได้แก่ การแสดงออกทางอารมณ์ และท่าทางประกอบลักษณะฉันทน์ในประเภทต่าง ๆ การออกแบบคาแรคเตอร์ตัวละครให้เหมาะสมกับตนเอง การแสดงอารมณ์ สีหน้า แววตา ตามสถานการณ์ของบท แต่ต้องไม่ลืมลักษณะเฉพาะของท่าทางตัวละคร การใช้น้ำเสียงในการเจรจาด้วยจังหวะพูด

ที่สม่ำเสมอ การเคลื่อนไหวบนเวทีให้มีความสัมพันธ์กับตัวละครอื่น ๆ ที่ต้องเข้าบทด้วยกัน ให้แสดงแบบเป็นธรรมชาติ และที่สำคัญในการแสดง ต้องแสดงในบทบาทตัวละครพรหมณ์ที่เป็นครูจูล ไม่ใช่แสดงในบทตัวละครพรหมณ์ที่เป็นคุณครูท่านอื่น ประกอบกับการแสดงบทบาทใด ๆ ตัวเราต้องมีความเชื่อว่าเราเป็นตัวละครตัวนั้นจริง หากเราเชื่อว่าเราเป็นตัวละครนั้น จึงจะสามารถให้ผู้ชมหรือคนอื่น ๆ เชื่อตามเราได้ด้วยเช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

ปัจจุบัน การแสดงนาฏศิลป์ไทยในรูปแบบของการละครไทย เริ่มได้รับความนิยมน้อยลง และมีเวทีในการแสดงออกทางการละครที่จำกัด และส่วนใหญ่การถ่ายทอดองค์ความรู้ทางด้านนาฏศิลป์ไทย เป็นไปในลักษณะรูปแบบระบำ รำ ฟ้อน ซึ่งความเป็นจริงในวงการนาฏศิลป์ไทย ยังมีทรัพยากรบุคคลที่มีชื่อเสียงและมีความสามารถด้านการละครไทยในรูปแบบต่าง ๆ อยู่อีกจำนวนหนึ่ง จึงมีแนวคิดที่ว่าควรได้มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ในรูปแบบของการละครไทย เพื่อเป็นวิทยาทานความรู้ อีกทั้งเป็นการอนุรักษ์สืบสาน และต่อยอดองค์ความรู้ที่ครู อาจารย์ ได้ถ่ายทอดกันมาตั้งแต่รุ่นสู่รุ่นให้คงอยู่เป็นเอกลักษณ์ของการละครไทย

รายการอ้างอิง

- จุฬาวาทิตครั้งที่ 151. (2552). *การแสดงละครเรื่อง สามัคคีเภท โดยวิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม*. ศูนย์ส่งเสริมวัฒนธรรมจุฬา.
- ชุตินา มณีวัฒนา. (2548). *เอกสารประกอบการสอนวิชาการแสดง 1. คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*.
- บัวลักษณ์ นาคทรงแก้ว. (ม.ป.ป.). *เอกสารประกอบการสอน สามัคคีเภทคำฉันท์*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
http://elsd.ssru.ac.th/bualak_na/pluginfile.php/74/mod_page/intro/%60.pdf.
- พระครู สุภัทรพหรมคุณ. (2562). *การใช้กลอุบายของตัวละครพรหมณ์ในพระพุทธศาสนา และอยู่ภายในวรรณกรรมสามก๊กในโกศล 3 ประการ*. *วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง*, 8(2), 237-247.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2552). *อำมาตย์*. <http://legacy.orst.go.th/?knowledges>.
- หม่อมหลวงคำยวง วราสิทธิชัย. (2544). *สามัคคีเภทคำฉันท์ : วรรณกรรมชิ้นเอกของชิต บุรทัต*. [http://wannawithat,+Journal+manager,+02%20\(2\).pdf](http://wannawithat,+Journal+manager,+02%20(2).pdf)